

З НАГОДИ 70-річчя ОЛЕНИ МАКАРІВНИ НЕДУХИ

У бурхливому сьогодні особливо приємно відзначати тих науковців, які своїм життєвим досвідом, відданістю справі та наполегливою працею сприяють стабільності та розвитку української науки. Одним із таких вчених, якими може пишатися Інститут ботаніки НАН України, є Олена Макарівна Недуха.

Олена Макарівна народилася 3 лютого 1939 р. в м. Києві у родині робітників. У 1960 р. вона вступила на біологічний факультет Київського університету ім. Т.Г. Шевченка, який закінчила у 1965 р. Як біолог-вірусолог Олена Макарівна отримала направлення до Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного у відділ цитоембріології. У 1967—1970 рр. вона навчалася в аспірантурі відділу цитології. Завдяки наполегливій і спрямованій праці, добре опанувавши методи електронної мікроскопії та культури рослинних тканин, у 1970 р. вона захистила кандидатську дисертацію на тему «Дослідження метаморфозу пластид коренеплоду моркви в культурі *in vitro*» і довела зворотні перетворення хромопластів у хлоропласти та лейкопласти у клітинах класу вищих рослин.

Однією з перших Олена Макарівна приєдналася до тематики з космічної та гравітаційної біології та виконала широкий спектр досліджень впливу зміненої сили тяжіння на ріст та ультраструктуру протонеми мохів, біогенез клітинної оболонки, її структуру та склад, зокрема, ферменти вуглеводного обміну. У 1994 р. Олена Макарівна захистила докторську дисертацію на тему «Біогенез клітинної оболонки рослин в умовах мікрогравітації».

Природну цікавість Олени Макарівни та її захоплення пошуковою роботою добре окреслює ціла добірка тем, в яких вона брала активну участь і яким присвятила публікації: «Структурно-функціональна характеристика рослинних клітин при зміні основних геофізичних факторів», «Розробка методів контролю ростових і метаболічних процесів в рослинних клітинах при їх культивуванні в екстремальних умовах», «Біологічна дія комбінованого магнітного поля на гравітропічну реакцію кореня», «Структурно-метаболічні аспекти вуглеводного метаболізму в умовах мікрогравітації», «Стабільність та пластичність морфогенезу рослин та клітинної організації при зміні водного режиму в природних умовах» та інші.

Окремо слід відзначити активну участь Олени Макарівни у підготовці та проведенні Спільного українсько-американського експерименту на борту космічного корабля Шатл у 1996—1997 рр.: вона детально досліджувала поведінку патогенів на орбіті і вперше виявила підвищення ступеня ураженості проростків *Glycine max* патогенним грибом *Phytophthora soya* на фоні зменшення товщини шару кутикули та розпушування мікрофібрил целюлози у клітинах епідермісу коренів рослини-хазяїна. Вона припустила, що ураженість рослин посилюєть-

ся внаслідок підвищенням рівня агресивності патогена та/або зниженням стійкості рослинних клітин до його впливу.

Успіхи Олени Макарівни оцінила міжнародна спільнота, про що свідчить її обрання у 2001 р. членом-кореспондентом Міжнародної академії астронавтики.

Олена Макарівна має понад 200 друкованих праць як у вітчизняних, так і в міжнародних наукових журналах, у тому числі збірці «International Review of Cytology», розділи у чотирьох монографіях. Вона часто представляє результати досліджень на вітчизняних і міжнародних наукових конференціях.

Науковий досвід Олени Макарівни є однією із невід'ємних складових досягнень відділу клітинної біології та анатомії, а її праці — енциклопедією для тих, хто робить у науці лише перші кроки. Колеги цінують Олену Макарівну, дослухаються до її думок і порад. Вона спрямовує та заохочує молодих дослідників до наукового пошуку та визначення власного місця у науці.

Слід відзначити, що Олена Макарівна займає активну життєву позицію, бере участь в усіх наукових заходах відділу та Інституту. Окрім наукової роботи, вона також успішно виконує і громадську — була проформом, ученим секретарем відділу, неодноразово брала участь у спортивних змаганнях з плавання та стрільби на призи Академії наук України.

Джерелом насаги для Олени Макарівни є родина — разом з чоловіком-фізиком вона виховала сина, гідного нащадка сімейних наукових традицій.

Всі колеги бажають Олені Макарівні міцного здоров'я на багато років, щоб не збавляти темпів наукової роботи, й надалі бути взірцем відданості улюбленій справі.

Є.Л. КОРДЮМ, Г.В. ШЕВЧЕНКО